אם אבדו אינו חייב באחריותן ואם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו שכר שבת לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אלא גבי שבת היינו טעמא דאין קוראין בתחילה משום דיפנו אבהתהון דינוקי למצותא דשבתא ואיבעית אימא משום דבשבתא אכלין ושתין ויקיר עליהון עלמא כדאמר א)שמואל שינוי וסת תחילת חולי מעיים ולמאן דאמר שכר פיסוק טעמים מ"ט לא אמר שכר שימור קסבר בנות מי קא בעיין שימור ולמ"ד שכר שימור מ"ט לא אמר שכר פיסוק טעמים קסבר (שכר) פיסוק טעמים דאורייתא הוא ב)דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מ"ד [1]ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורות אמר רבי יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני מקרא סופרים (א) ארץ שמים מצרים ג)עיטור סופרים [2]אחר תעבורו [3]אחר תלך [4]אחר תאסף [5]קדמו שרים אחר נוגנים [6]צדקתך כהררי אל ד)קריין ולא כתיבן [א] [7]פרת דבלכתו [8]איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים [9]באים (ב) דנבנתה [10]לה דפליטה [ב] [11]את דהגד הוגד [12]אלי דהגורן [13]אלי דהשעורים הלין קריין ולא כתבן וכתבן ולא קריין [14]נא דיסלח

זאת

ר"ן

אם נאבדו בשבת דכיון דלא שקיל אגרא בשבתא הוה ליה שומר חנם: **אם היה שכיר שבת.** שבוע אחת: **שכיר שבוע.** שמטה אחת: **נותן לו שכר שבת.** כיון שלא הוזכרו בפירוש אלא שהבליעו בכלל שאר הימים: **לפיכך.** כיון דהוי שומר שכר אם אבדו בשבת חייב באחריותן: **דיפנו אבוהון דינוקא למצותא דשבתא.** שאבות התינוקות פונין למצות שבת ומשתעשעין עם התינוקות ואם יקראו התינוקות לכתחילה יטושו לבטולם: **ויקיר עליהון עלמא.** על התינוקות שמתוך שאכלו יותר ממה שדרכן לאכול בחול אבריהם כבדין עליהן ואין יכולין ללמוד בתחילה שצריך עיון מרובה: **גדול מי בעי שימור.** בתמיה. כך היא הגירסא במקצת נסחאות ואתי שפיר דה"ק סתמא דמתני' דקתני ולא ילמדנו מקרא בגדול היא מדקתני סיפא אבל מלמד את בניו דמאי דמשנינן לעיל מסורי מחסרא שינויא דחיקא היא אלא ודאי בגדול מתוקמא וגדול מי בעי שימור. ואיכא נסחי דגרסי בנות מי בעי שימור והכי פריך ודאי כל היכא דתנא תנא המודר הנאה מחבירו בין איש בין אשה משמע והיכי פסיק ותנא לא ילמדנו מקרא נהי דמוקמת לה בקטן תינח בנים קטנים דבעו שימור אבל בנות אפי' קטנות לא בעו שימור שאין דרכן לצאת לחוץ: **קסבר פיסוק טעמים דאורייתא הוא.** ואסור ליטול על לימודם שכר דכיון דמדאורי' ניניהו הוו להו כחוקים ומשפטים: **מפורש זה תרגום.** דמפרש ליה לקרא: **ושום שכל אלו הפסוקים.** נקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק. וקרי להו שום שכל שעל ידיהן אדם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים כדאמר פרק קמא דחגיגה (דף ו:) נפקא מינה לפסוקי טעמי: **המסורות:** מה שנמסר במסרה: **אמר רבי יצחק מקרא סופרים.** הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים: **ועטור סופרים.** תיבות יתירות שנכתבו ליפות הלשון ונקראות עטור לפי שהן מעטרין את הלשון: **קריין ולא כתיבן.** תיבות הנקראות ולא נכתבות: **כתיבן ולא קריין.** שנכתבות ואינן נקראות: **הלכה למשה מסיני.** כך קבל משה בסיני ומסר לישראל: **מקרא סופרים ארץ ארץ.** שבשים בו אתנחתא נקרא ארץ בקמץ: **שמים מצרים.** שאע"פ שאין בהם אל"ף נקראים כאילו היתה בהם: **עטור סופרים אחר תעבורו אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגנים.** כל הני אחר מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון דהוה ליה למכתב סעדו לבכם ותעבורו תסגר שבעת ימים ותאסף קדמו שרים נוגנים אלא שנכתבו לתפארת הלשון: **לדקתך כהררי אל.** הוה ליה למכתב לדקתך הררי אל כדכתיב משפטיך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים צריכין לצדקת השם אלא שכתב כהררי אל לתפארת הלשון. ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים הייט שכותבין טעם מפסיק באחר כי היכי דלישתמע אח"כ תלך ואח"כ תעבורו ואחר כן תאסף קדמו שרים ואח"כ נוגנים לדקתך כהררי נפסק בטעם כהררי ממלת אל לומר שמלת אל הפוכה כאילו היתה בתחלת הפסוק ופירוש אל לדקתך נגלית כהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגנים שהנוגנים קדמו להם לדקתך כהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה: **קריין ולא כתיבן פרת דבלכתו.** בשמואל הוא להשיב ידו בנהר פרת פרת קרי ולא כתיב: **איש דכאשר ישאל.** בשמואל נמי הוא גבי אחיתופל כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב: **באים דונבנתה.** בירמיה הוא הנה ימים באים נאם ה' [ונבנתה] העיר וגו' באים קרי ולא כתיב: **לה דפליטה.** בסוף ירמיה בגבולת בבל יהי לה לפליטה לה קרי ולא כתיב: **את דהגד הוגד.** ברות ויען בועז ויאמר לה הגד הוגד (את) [לי כל] אשר עשית את חמותך האי את קרי ולא כתיב. מיהו בספרים שלנו קרי וכתיב ואף במסרה לא מדכר ליה בהנך דקריין ולא כתיבן: **אלי דהגורן.** ברות נמי הוא ותאמר אליה את כל אשר תאמרי אלי אעשה והפסוק שאחריו ותרד הגורן ותעש ככל אשר צותה חמותה וקרי ליה אלי דהגורן אע"ג דבההוא קרא ליכא הגורן כיון דסמוך ליה בפסוק דלאחריו: **אלי דהשעורים.** ברות נמי הוא ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אלי קרי ולא כתיב: **כתיבן ולא קריין נא דיסלח.** במלכים בהשתחויתי בית רימון יסלח נא ה' לעבדך כתיב נא ולא מקרי:

זאת

רש"י

אם אבדו. בשבת: **אינו חייב באחריותן.** הואיל ואינו שכיר ביום שבת: **אם היה שכיר שבת.** שנותנים לו ז' פשיטים שכרו לשבוע אע"פ שמגיע ליום שבת פשוט אחד כיון דכל יום שבת נבלע עם שכירות שאר השבוע זו היא הבלעה ששכר שבת מבליע בתוך ימי השבוע נותנין (ג) שכר שבת דהבלעה שרי: **אם אבדו.** בשבת חייב באחריותן דהא נותנין לו שכר השבת: **אלא גבי שבת.** (ד) דקתני לא קורין בתחילה אבל שונין לאו משום שכר פיסוק ולא משום שכר שימור קאמר דהא שרי בהבלעה: **דיפנו אבהתהון דינוקא למצוותא דלהון.** שאם היו עסוקין להקרותן בתחילה בדבר חדש היו טרודין בהן ולא היו פנויין למצות שבת להתענג בו אבל שונין הואיל וכבר למדוהו לא מיטרדי בהו: **דיפנו.** כדי שיהו פנויין: **ויקיר להו עלמא.** שכבד עליהם ללמוד מפני המאכל ולהכי אין קורין בתחילה בשבת דמלעט להו: **בנות.** שמלמדין אותן תורה מי בעיין שימור איכהו לאו אורחייהו למיפק אברא דכתיב כל כבודה בת מלך פנימה (תהלים מה) וליכא לאוקמא בה שכר שימור: **שכר פיסוק טעמים דאורייתא הוא.** ולא מצי למשקל עלייהו אגרא: **אלו הפסוקים.** עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק. ולהכי קרי להו שום שכל שיכול להשכיל בפסוק בין כל פיסוק ופיסוק: ה)**מקרא סופרים** (ה) **ארץ ארץ.** כלומר מה שקורין ארץ ארץ דלא כתיבין ההברה דלא כתיבין יו"ד בין אל"ף לרי"ש ובין רי"ש לצד"י וכן נמי ארץ דלא כתיבין ב' אלפי"ן או ה"א סמוך לאל"ף ויו"ד בין רי"ש לצד"י וכן שמים דלא כתיבין שאמים אל"ף בין שי"ן למ"ם ובין מ"ם ליו"ד וכן מצרים: **הלכה למשה מסיני.** דנקראין הכי: **עיטור סופרים אחר תעבורו.** ולא כתיב תעבורו אחר. והיינו עיטור שמעטרין הדיבור דהכי משמע יפה: **קדמו שרים אחר נוגנים.** ולא כתיב אחר נוגנים קדמו שרים: **לדקתך כהררי אל.** ולא כתיב כהררי אל לדקתך. דהכי מסתבר טפי ובדווקא משתמע: **איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים.** באחיתופל כתיב: **באים דונבנתה.** [קרי ולא] כתיב: **לה דפליטה.** שניהן כתובין בירמיהו: **את דהגד הוגד אלי**(ו). דכולהו הני קריין ולא כתיבן: **וכתיבן ולא קריין נא דיסלח.** דנעמן:

זאת

מוסף רש"י

אם אבדו אינו חייב באחריותן. אם אירע בהן קלקול בשבת אין חייב לשלם (ב"מ נח.). **ואם היה שכיר שבת.** שבוע, שכיר שבוע. שמיטה שלמה, נותנין לו שכר שבת. שנבלע בשכר שאר הימים ואינו מפורש לשבת (שם). **שינוי וסת.** משנה וסת ואוכל יותר, שאינו רגיל לאכול, הייט תחילת חולי מעים (סנהדרין קא.) וסת, חוק, כמו עני שכל ימות החול אוכל פת חריבה ובשבת אוכל בשר, הכי גרסינן תחילת חולי, מתוך כך מתחיל לחלות, ולאו לגרסי חולי מעים (רשב"ם ב"ב קמו.). **זה מקרא.** לשון עברי של תומש (מגילה ג.). **אלו הפסוקים.** היאך נפסקין (שם).

תוספות

שכר שבוע נותנין לו שכר שבת **ואם אבדו חייב באחריותן.** כדין שומר שכר דמחייב בגניבה ואבידה ואין להקשות מפני שמים הוא דקבלה שכר לאו מפני שמים: **אלא** הייט טעמא דאין קורין בראשון דיפנו אביהם של תינוקות ולאו משום שכר שבת כלל אלא אפי' כשאביהם של תינוקות מלמדין אותן בחנם שיהיה להם פנאי שיהא פנוים לסעודת שבת ואם יקראו בראשון ישהו שצריך מרובה וה"ה אם יש להם מלמד בשכר שאסור מהאי טעמא: **אבל שונין בראשון.** דהו ליכא שהייה כל כך כיון שמלמדים כבר: **למצותיה.** דשבתות: **ואיבעית אימא.** טעמא דאין קורין משום דבשבת אוכלים טפי מבחול ויקיר עלייהו עלמא כלומר שכבדין הם מפני שינוי וסת דאין יכולין לעסוק ולטרוח וללמוד בראשון: **בנות מי בעיין שימור.** ומתני' סתמא קתני בין בנים ובין בנות ובנות ליכא יולאניות ולא בעיא שימור אע"כ לא שייך בהן שכר שימור: **שכר פיסוק טעמים דאורייתא.** ואסור ליטול שכר עליהם: **אלו הפסוקים.** מקום שהפסוק מסיים שם: **ואמרי לה אלו המסורות.** מאן דלית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות: **מקרא סופרים ארץ ארץ.** [שמשתנין] באתנחתא חקף קטן שמים מצרים: **עיטור סופרים.** דלכאורה משמע דאחר תעבורו וסבריה ואחר תעבורו וכן אחר תלך ואחר תאסף ואחר מסתבר אחר טוגנים ואחר משמע: **פרת דבלכתו.** להשיב ידו בנהר פרת פרת אינו כתוב ונקרא: **איש דכאשר ישאל.** פי' כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב: **באים דונבנתה.** הנה ימים באים ונבנתה באים קרי ולא כתיב: **את דהגד הוגד.** הגד הוגד לי את אשר עשית: **אלי דהגורן.** אלי אם לא: **נא דיסלח.** בנעמן:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מקרא סופרים ארץ ארץ שמים מצרים וכו' אחר תלכו אחר: (ב) שם באים דונבנתה: (ג) רש"י ד"ה אם היה שכיר וכו' נותנין לו שכר שבת: (ד) ד"ה אלא גבי שבת הא דקתני לא קורין בתחלה לאו משום וכו' שרי בהבלעה אלא כדי דיפנו אבהתהון דינוקי למצוותא דשבתא שאם היו וכו' בדבר קשה היה טרודין כצ"ל והד"א ותיבות אבל שונין נמחק: (ה) ד"ה מקרא סופרים ארץ ארץ כלומר וכו' וכן נמי ארץ דלא וכו' וכן שמים דלא וכו' וכן מצרים: (ו) ד"ה את דהגד הוגד אלי דהגורן וכו' כולהו הני:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא כתיבן פרת כו'. כ"כ ובספריו עוד ד' (וכ"ה במס' סופרים פ"ו ה"ח) בני דולא אתי (שופטים כ). כן דבן המלך (ש"ב יח). לבאות דקאת ה' (מ"ב יט). בניו של סנחריב (שם): [ב] שם (את דהגד הוגד) תא"מ:

פירוש הרא"ש

מפורש זה תרגום. שמפרש המקרא: **ושום שכל אלו הפסוקים.** שבשכלם מפסיקין בין דבר לדבר: **ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים.** שעל ידי הניגון מבינין לחבר המקרא למעלה או למטה: **אלו המסורות.** חסרות ויתרות: **מקרא סופרים ארץ ארץ.** שמשתנה באתנחתא וכן שמים מצרים שאין קורין שמים מצרים בחירק: **עטור סופרים.** כמו בק הבמות לא סרו דמתרגמינן לא עטרו שהוסרו מן התיבות אותיות הראויות להמתן בהם: **אחר תעבורו.** היה ראוי לכתוב בוי"ו דהוה משמע סעדו לבכם ואח"כ תעבורו אבל השתא דכתיב בלא וי"ו משמע סעדו לבכם אחר שתעבירו וכן כולם: **משפטיך תהום רבה.** היה ראוי לכתוב ומשפטיך בוי"ו: **פרת דבלכתו.** בלכתו להשיב ידו על נהר פרת פרת לא כתיב וקרי: **איש דכאשר ישאל איש בדבר אלהים.** דאחיתופל: **באים דונבנתה.** הנה ימים באים ונבנתה: **את דהגד הוגד לי.** את אשר עשית דרות: **לי דהשעורים.** (את) שש השעורים (האלה) נתן לי: **נא דיסלח.** בנעמן כתיב: ו) **ידדון ידדון.** שתי פעמים וחד לא קרי: **חמש דפאת נגב.** ביחזקאל: **אם דינאל.** ברות: **לאלתא אשוקי.** ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגו':

מסורת הש"ס

א) [כתובות קי: ב"ב קמו. סנהדרין קא.], ב) מגילה ג., ג) [ערוך ערך עטר ג תמלא פי' הגון מאד], ד) [מס' סופרים פ"ו ה"ח], ה) [צ"ל אחר ד"ה הלכה], ו) שייך לדף שאח"ז.

◆

תורה אור השלם

1. ויקראו בספר בתורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא: נחמיה ח ח
2. ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת: בראשית יח ה
3. ויאמר אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך: בראשית כד נה
4. נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך: במדבר לא ב
5. קדמו שרים אחר נגנים בתוך עלמות תופפות: תהלים סח כו
6. צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע יי: תהלים לו ז
7. ויך דוד את הדדעזר בן רחב מלך צובה בלכתו להשיב ידו בנהר פרת: שמואל ב ח ג
8. ועצת אחיתפל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל איש בדבר האלהים כן כל עצת אחיתפל גם לדוד גם לאבשלם: שמואל ב טז כג
9. הנה ימים באים נאם יי ונבנתה העיר ליי ממגדל חננאל שער הפנה: ירמיהו לא לז
10. השמיעו אל בבל רבים כל דרכי קשת חנו עליה סביב אל יהי לה פלטה שלמו לה כפעלה ככל אשר עשתה עשו לה כי אל יי זדה אל קדוש ישראל: ירמיהו נ כט
11. ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום: רות ב יא
12. ותאמר אליה כל אשר תאמרי אלי אעשה: רות ג ה
13. ותאמר שש השערים האלה נתן לי כי אמר אלי אל תבואי ריקם אל חמותך: רות ג יז
14. לדבר הזה יסלח יי לעבדך בבוא אדני בית רמון להשתחות שמה והוא נשען על ידי והשתחויתי בית רמן בהשתחויתי בית רמן יסלח יי לעבדך בדבר הזה: מלכים ב ה יח